

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

ירדו גשמים בסוכה

(כ"ח ב') (המשך משנה): ירדו גשמים מאימתי מותר לפנות? משתסרח המקפה. משלו משל למה הדבר דומה? לעבד שבא למזוג כוס לרבו, ושפך לו (רבו) קיתון על פניו (ואמר לו אי אפשר בשימושך).

(כ"ט א') **תנא**: משתסרח המקפה של גריסין.

אביי הוה קא יתיב קמיה דרב יוסף במטללתא. נשב זיקא וקא מייתי ציבותא (נשב רוח והשיר קיסמים של סכך על המאכל). אמר להו רב יוסף: פנו לי מאני מהכא.

אמר ליה אביי: והא **תנן**: משתסרח המקפה?

אמר ליה: לדידי כיון דאנינא דעתאי, כמי שתסרח המקפה דמי לי.

תנו רבנן: היה אוכל בסוכה וירדו גשמים, וירד (לביתו לגמור סעודתו), אין מטריחין אותו לעלות (חזרה לסוכה) עד שיגמור סעודתו. היה ישן תחת הסוכה וירדו גשמים, וירד, אין מטריחין אותו לעלות עד שיאור.

איבעיא להו: עד שיעור (משנת⁴), או עד שיאור (שיעלה עמוד השחר)?

תא שמע, עד שיאור ויעלה עמוד השחר.

תרתיה?² אלא אימא: עד שיעור ויעלה עמוד השחר.³

שיטות הראשונים

משתסרח המקפה של גריסין: רש"י ור"ן פירשו, שממהרת להתקלקל בגשמים מעט. וכן פירש **המאירי**. וכתב **שיש מפרשים** אותה לחומרא, שמתאחרת בהפסדה.⁴ **והעיטור והרוקח** כתבו בשם **הירושלמי**, לא סוף דבר של גריסין, אלא מקפה של כל דבר.⁵ **והשו"ע** כתב **כרש"י**.⁶

האם מותר לפנות גם כשאין תבשיל לפניו: פירש **הסמ"ג**, דאפילו לא היה שם מקפה, כל שירדו גשמים בשיעור שנראה באומד הדעת שאילו הייתה שם מקפה הייתה מתקלקלת. וכן כתב **האור זרוע** בשם **הירושלמי**.⁷ וכן פסק **הרמב"ם**.

¹ הא אם הקיץ, אפילו היה בחצי הלילה, יקום משינתו, ויעלה וישן בסוכה. רש"י.

² בתמיה, שני דברים אלו הן סותרים זה את זה, שיאור משמע שהאיר לו המזרח, ועלה עמוד השחר, משמע קודם לכן. רש"י.

³ על כרחך שיעור קתני, והכי קאמר: עד שיעור משיעלה עמוד השחר. לאפוקי אם הקיץ משינתו בלילה, דאין מטריחין. ואם עלה השחר ולא ניער, אין מקיצין אותו. רש"י.

⁴ שאינו יכול לפנות, עד שירדו כל כך שתסרח בה מקפה של גריסין, שמתאחרת בהפסדה יותר על שאר תבשילין. מאירי.

⁵ לדינא זה מתאים עם פירוש רש"י.

⁶ או"ח תרלטה. מקורות: ירושלמי (פ"ב ה"י). ר"ן (יג א ברי"ף). מאירי (כ"ח ב', ד"ה ירדו). העיטור (הל' סוכה). הרוקח (הל' סוכות, ס"י ר"ט).

⁷ ירושלמי: לא סוף דבר משתסרח, אלא כדי שתסרח. לא סוף דבר מקפה של גריסין, אלא של כל דבר. פירוש, אף על פי שלא הובאה המקפה לסוכה ולא נתקלקלה, אלא שירדו כל כך גשמים, שנראה לפי אומד הדעת שראויה להתקלקל, מפנה כליו ויוצא. אור זרוע.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

ודעת הטור משתסרח ממש. והשו"ע והרמ"א פסקו כדעה ראשונה.⁸

שרב ויתושים בסוכה: כתב האור זרוע בשם הירושלמי, תני: כשם שמפנין מפני הגשמים, כך מפנין מפני השרב ומפני היתושין. וכן פסק השו"ע.⁹

באלו תנאים מטריחים את הישן לחזור לסוכה כשירדו גשמים: לפי גירסת רש"י,¹⁰ למסקנה, תרתי בעינן לחייבו לחזור לסוכה, שיהא נעור אחר שיעלה עמוד השחר.¹¹ וכתב הר"ן שלפי גירסת הגאונים,¹² מחייבים אותו לחזור לסוכה משיעלה עמוד השחר.¹³ והשו"ע סתם כגאונים. והרמ"א פסק כרש"י.¹⁴

שיעור גשמים הפוטר משינה: כתב מהר"י ווייל דהישן בסוכה, אם ירדו אפילו גשמים מועטין יוכל לצאת, דבגשמים כל דהו מצטער דלא יוכל לישן. וכן פסק הרמ"א.¹⁵

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות סוכה, סימן תרלט)

ה. ירדו גשמים, הרי זה נכנס לתוך הבית; מאימתי מתר לפנות, משירדו לתוך הסכה טפות שאם יפלו לתוך התבשיל יפסל אפלו תבשיל של פול. הגה: ואפלו אין תבשיל לפניו (סמ"ג והגהות אשר"י). ומי שאינו בקי בזה השעור, ישער אם ירדו כל כך גשמים לבית אם היה יוצא, יצא מסכתו גם כן (אור זרוע והגהות אשר"י פרק הישן ומקדכי פ"ב ממוני פ"ו ומהרי"ל); וכל זה דוקא בשאר ימים או לילות של סכות, אבל לילה הראשונה צריך לאכל כזית בסכה אף אם גשמים יורדין (טור ור"ן והרא"ש), ויקדש בסכה (פ"ד) שיאמר זמן על הסכה (ת"ה סי' צ"ה).

ו. היה אוכל בסכה וירדו גשמים, והלך לביתו ופסקו הגשמים, אין מחיבין אותו לחזור לסכה עד שיגמר סעודתו.
ז. היה ישן וירדו גשמים בלילה ונכנס לתוך הבית, ופסקו הגשמים, אין מטריחין אותו לחזור לסכה כל אותו הלילה, אלא ישן בביתו עד שיעלה עמוד השחר. הגה: ויעור משנתו (טור). מי שהוא ישן בסכה וירדו גשמים, אין צריך לשער בכדי

⁸ או"ח תרלט,ה. מקורות: אור זרוע (ח"ב, הל' סוכה, סי' שה). סמ"ג (עשין מג). ור' מקורות בפיסקה קודמת.

⁹ או"ח תרמ"ד, (וביאור הגר"א). מקורות: אור זרוע (ח"ב, הל' סוכה, סי' שה).

¹⁰ גירסתו: עד שיעור משיעלה עמוד השחר.

¹¹ אבל נעור בתחלה אין מטריחין אותו לעלות וכן נמי אם עלה עמוד השחר ולא נעור אין מקיצין אותו.

¹² גירסתם: עד שיאור משיעלה עמוד השחר. וכתב הב"י שכן גירסת הר"ף (וראה רז"ה ומלחמת ה'), ושכך נראה שהיה גורס הרמב"ם. וכתב המגיד משנה שדברי האומרים דאף לפי גירסה זו, אם לא ניעור (מעצמו), אפילו אחר עמוד השחר, אין מעירין אותו (כיוצא מפירוש רש"י), הן עיקר. וגם הר"ן דן בדבר, שמא אף לפי גרסא זו, אם לא ניעור אין מטריחין אותו לעלות אף משיעלה עמוד השחר, עד שיגמור שינתו. ולא גרע מסעודה דאמרינן בה עד שיגמור סעודתו. וכתב, וחוכך אני בזה לפי גירסא זו (שמא כן מעירים אותו בעלות השחר, ואינו דומה לסעודה) דסעודה אין לה זמן ידוע; אבל שינה אפשר שכיון שזמנה אינו אלא בלילה, כל שעלה עמוד השחר הוי כגמר לגבי סעודה. ומיהו אם תקפתו שינה משמע ודאי דפטור משום מצטער.

¹³ שלא תאמר ד'עד שיאור', היינו באור היום (היינו בזריחת החמה). דליתא, אלא משיעלה עמוד השחר (ואז, מעירים אותו אפילו לא ניעור מעצמו). אבל קודם לכן, אף על פי שנעור, אין מטריחין אותו לעלות. ר"ן.

¹⁴ או"ח תרלט,ז (וביאור הגר"א, ס"ק כז-כה). מקורות: גאונים (הו"ד ברמב"ן ור"ן). ר"ן (יג ב ברי"ף, ד"ה עד שיאור). רמב"ם (הל' סוכה ?).

¹⁵ או"ח תרלט,ה. מקורות: מהר"י ווייל (שו"ת סי' קצא).

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

שיתקלקל התבטיל, דבגשמים מועטים הוי צער לישון שם ויוכל לצאת (מהרי"ו); וכל הפטור מן הסקה ואינו יוצא משם, אינו מקבל עליו שקר ואינו אלא הדיטות (הגה"מ פ"ו); וכשיוצא מן הסקה מכח הגשמים, אל יבעט ויצא, אלא יצא כנכנע כעבד שמוזג כוס לרבו ושפכו על פניו. (מהרי"ל).

(או"ח, הלכות סוכה, סימן תרמ)

ד. מצטער פטור מן הסקה... איזהו מצטער? זה שאינו יכול לישון בסקה מפני הרוח, או מפני הגבובים והפרעושים וכיוצא בהם, או מפני הריח...

הדרן עלך הישן